Ferðaþjónustan: framleiðni og lífskjör

Sigríður Mogensen, hagfræðingur á efnahagssviði

SAMTÖK
ATVINNULÍFSINS

Ferðaþjónustan: Framleiðni og lífskjör

1. Aðlögun hagkerfisins: Framleiðsluþættir færast á milli atvinnuvega
2. Rekstur ferðaþjónustufyrirtækja og arðsemi
3. Lífskjör á Íslandi í breyttu hagkerfi

Ferðaþjónustan: Framleiðni og lífskjör

1. Aðlögun hagkerfisins: Framleiðsluþættir færast á milli atvinnuvega
2. Rekstur ferðaþjónustufyrirtækja og arðsemi
3. Lífskjör á Íslandi í breyttu hagkerfi

Íslenska hagkerfið býr við breytt skilyrði

Þjóðarbúið aðlagast lægra raungengi eftir bankahrunið 2008

Raungengi krónunnar lækkaði um tæp 40% þegar bankahrunið skall á

Lágt raungengi hefur bætt samkeppnisstöðu innlendra framleiðenda sem hefur leitt til aukins útflutnings

Vísitala raungengis íslensku krónunnar
- hlutfallslegt neysluverð

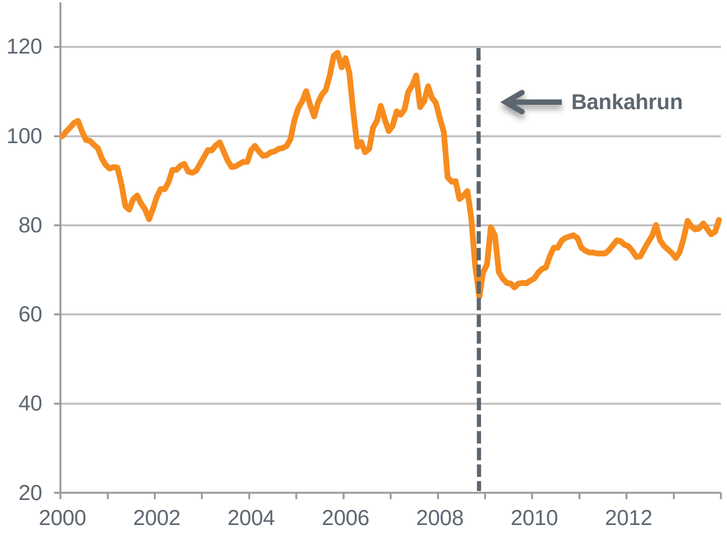

Heimild: Seðlabanki Íslands og útreikningar efnahagssviðs

Efnahagsbatinn hefur verið drifinn áfram af þjónustuútflutningi

Ferðaþjónustan hefur drifið hagvöxt áfram frá botni kreppunnar 2010

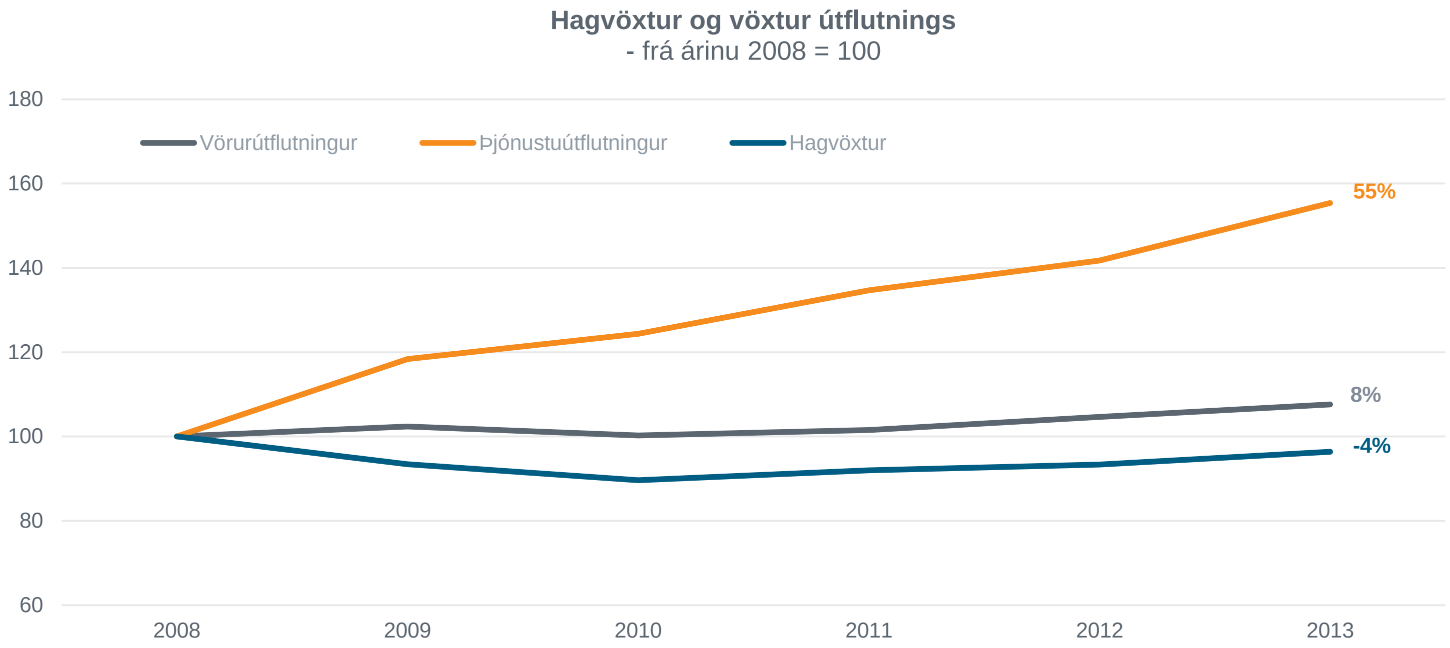

Heimild: Hagstofa Íslands og útreikningar efnahagssviðs

Ferðaþjónustan tók við sér eftir efnahagshrunið

Þjónustuútflutningur hefur vaxið úr 10% af VLF í tæp 25% á síðustu 20 árum

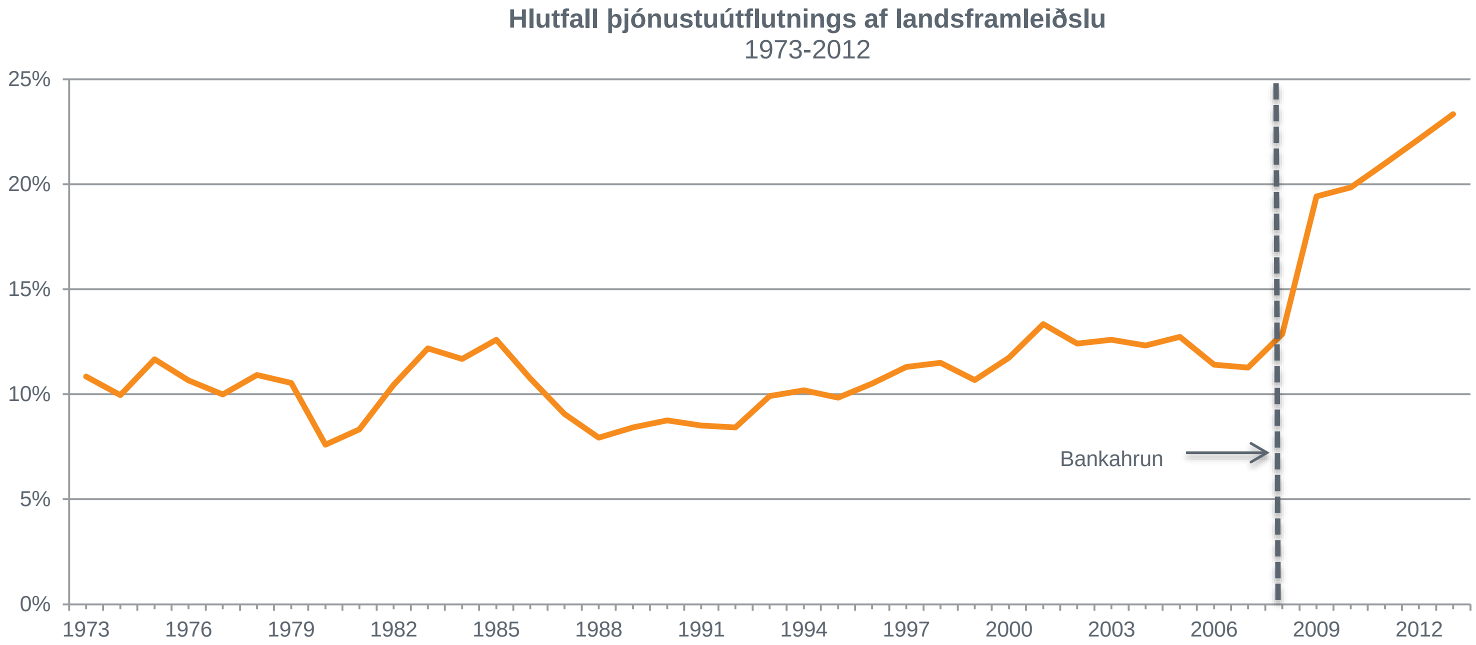

Heimild: Hagstofa Íslands

Ferðaþjónusta og verslun gegna lykilhlutverki í efnahagsbatanum

Áætluð hlutdeild flutninga og ferðaþjónustu í efnahagsbatanum nemur 42%

Áætluð hlutdeild nokkurra atvinnugreina í efnahagsbatanum 2010-2012

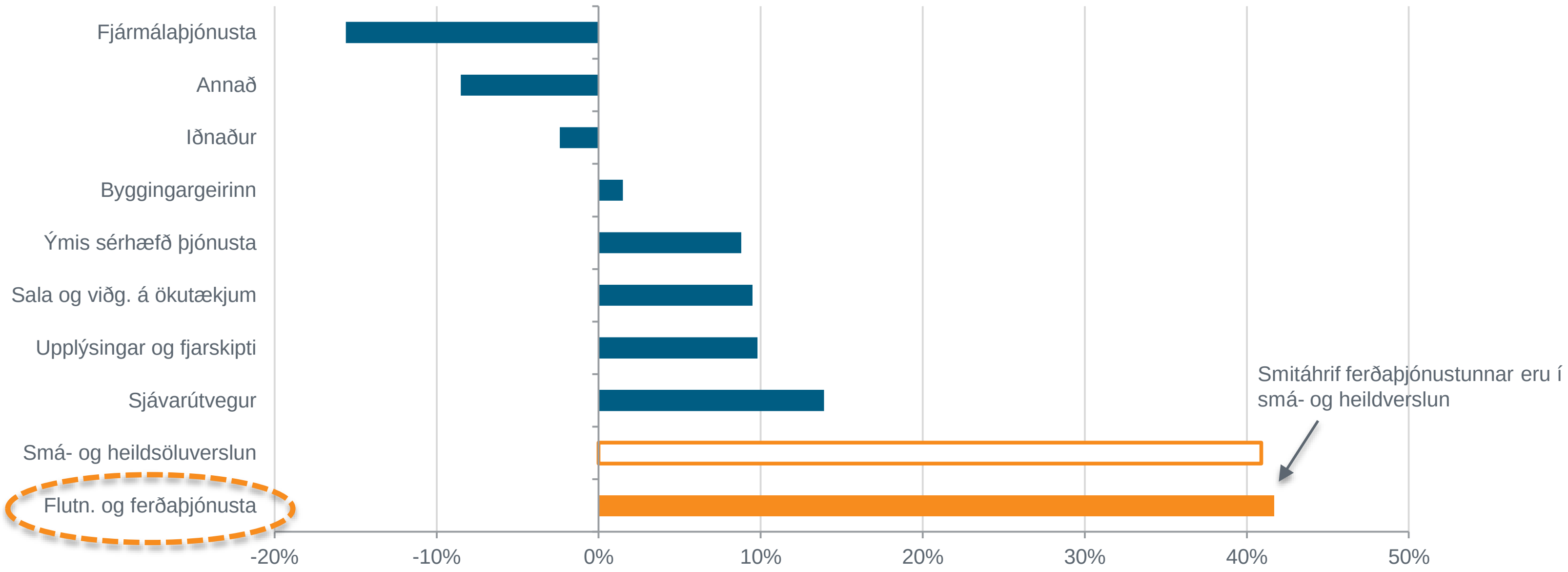

Heimild: Seðlabanki Íslands

Tekjur af ferðamönnum stærsti einstaki útflutningsliðurinn á árinu 2013

Í fyrsta skipti frá upphafi mælinga er ferðaþjónustan stærsta útflutningsgrein landsins

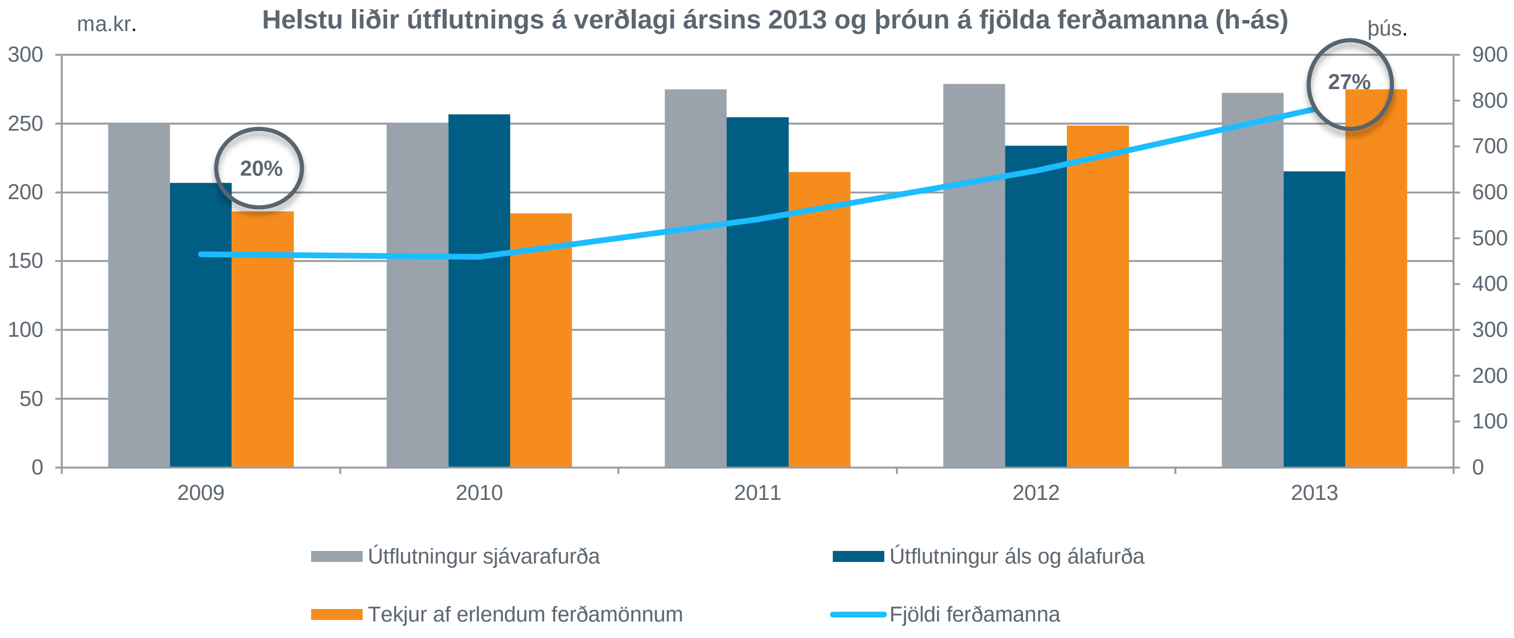

Heimild: Hagstofa Íslands og útreikningar efnahagssviðs

Heildarvelta þriggja ferðaþjónustugreina hefur aukist mikið

Veltan hefur aukist úr 6,7% af heildarveltu fyrirtækja árið 2010 í 8,5% árið 2013

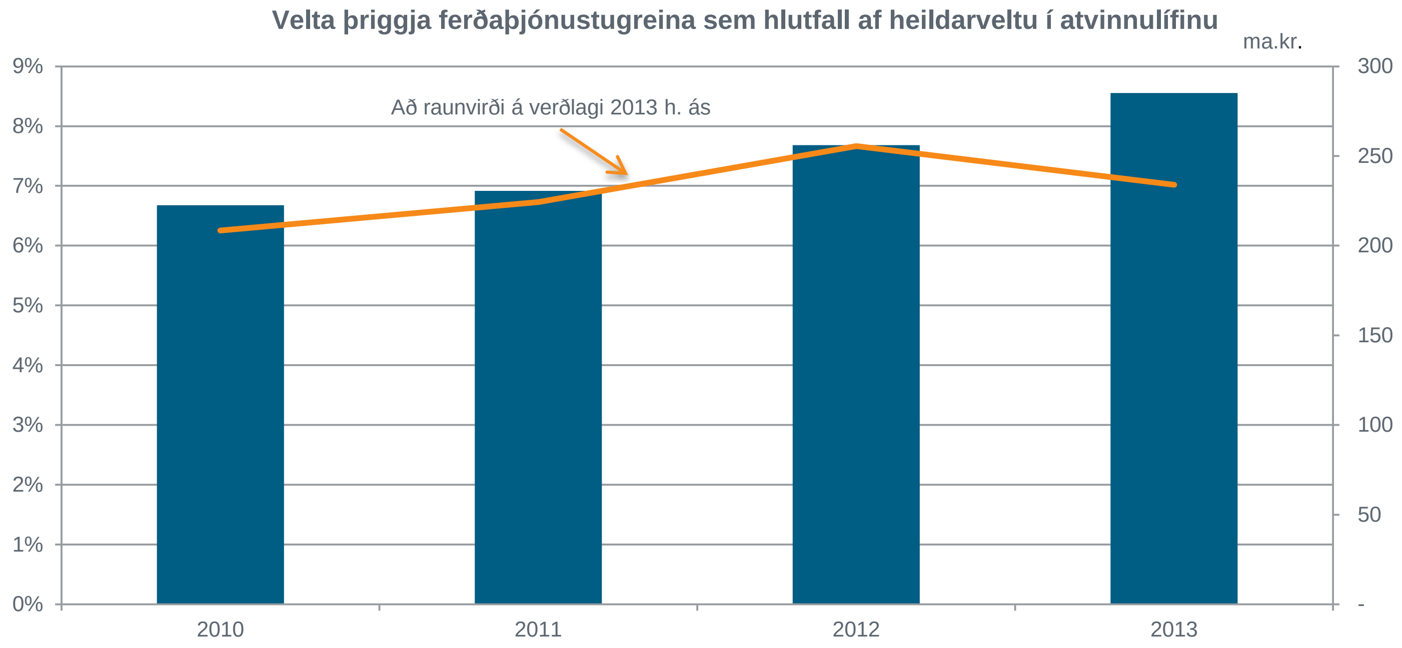

Heimild: Hagstofa Íslands og útreikningar efnahagssviðs

*Eftirfarandi fyrirtæki skilgreind í ferðaþjónustu: hótel og veitingahúsarekstur, flugsamgöngur, flutningar og ferðaskrifstofur

Heildarvelta þriggja ferðaþjónustugreina hefur aukist mikið

Veltan hefur aukist úr 6,7% af heildarveltu fyrirtækja árið 2010 í 8,5% árið 2013

Velta þriggja ferðaþjónustugreina sem hlutfall af heildarveltu í atvinnulífinu

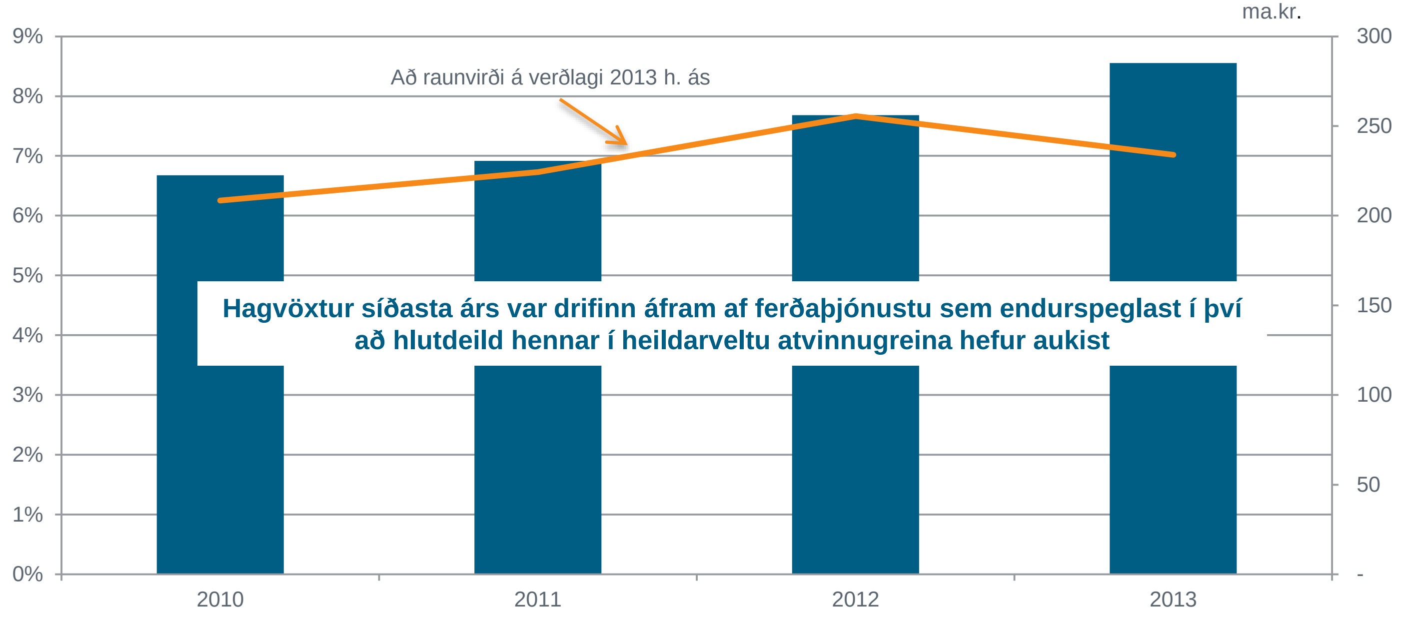

Heimild: Hagstofa Íslands og útreikningar efnahagssviðs

*Eftirfarandi fyrirtæki skilgreind í ferðaþjónustu: hótel og veitingahúsarekstur, flugsamgöngur, flutningar og ferðaskrifstofur

Mikilvægi ferðaþjónustugreina í landsframleiðslu hefur aukist umtalsvert..

Hlutdeild þriggja ferðaþjónustugreina hefur farið úr því að vera ríflega 3% í tæp 6% á síðustu 5 árum

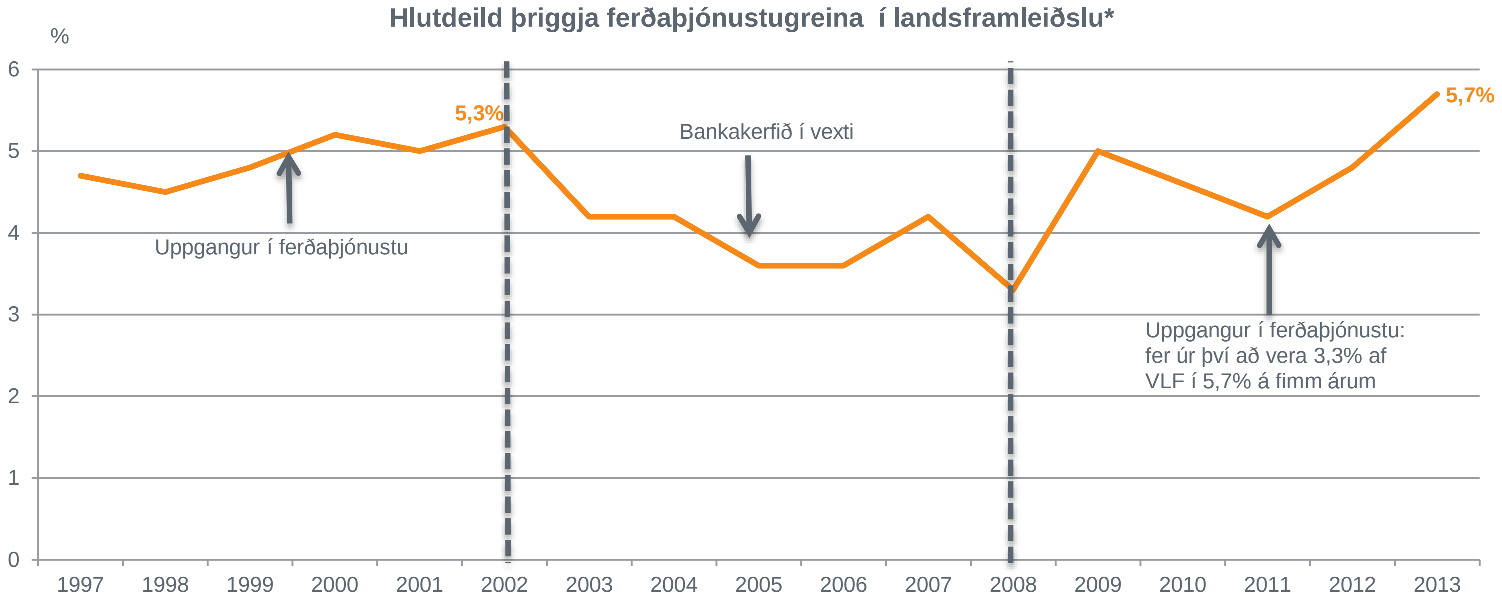

*Flug, gisti- og veitingastaðir og ferðaskipuleggjendur

Heimild: Hagstofa Íslands

Erlendum ferðamönnum fjölgaði um tæp 40% á árunum 2008-2012…

…en á sama tíma jukust skatttekjur af ferðaþjónustu einungis um rúm 20%

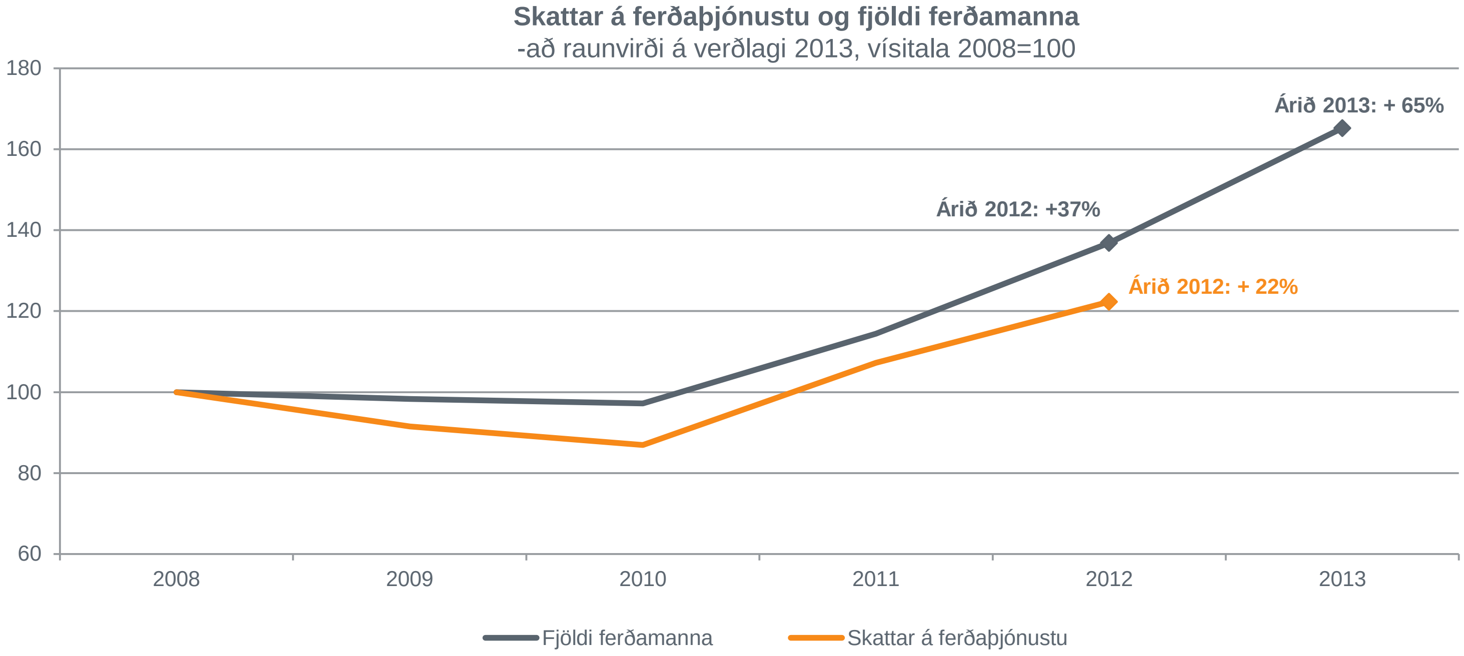

Heimild: Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands, Alþingi og útreikningar efnahagssviðs

…skatttekjur á hvern ferðamann hafa ekki aukist í takti við aukna neyslu ferðamanna

Skatttekjur á hvern ferðamann hafa dregist saman um 11% að raunvirði - á sama tíma hefur greiðslukortanotkun erlendra ferðamanna vaxið um rúm 30%

Kortanotkun og skatttekjur á hvern ferðamann
-að raunvirði á verðlagi 2013, vísitala 2008=100

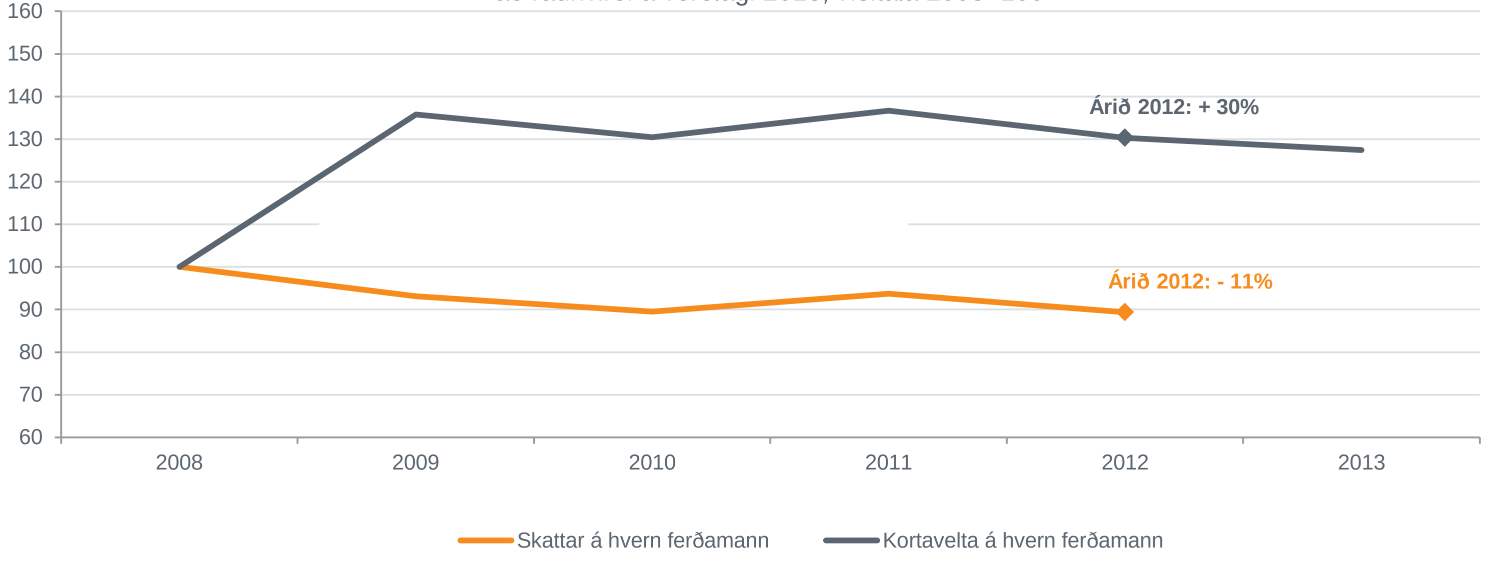

Heimild: Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands, Alþingi og útreikningar efnahagssviðs

SA

…skatttekjur á hvern ferðamann hafa ekki aukist í takti við aukna neyslu ferðamanna

Skatttekjur á hvern ferðamann hafa dregist saman um 11% að raunvirði - á sama tíma hefur greiðslukortanotkun erlendra ferðamanna vaxið um rúm 30%

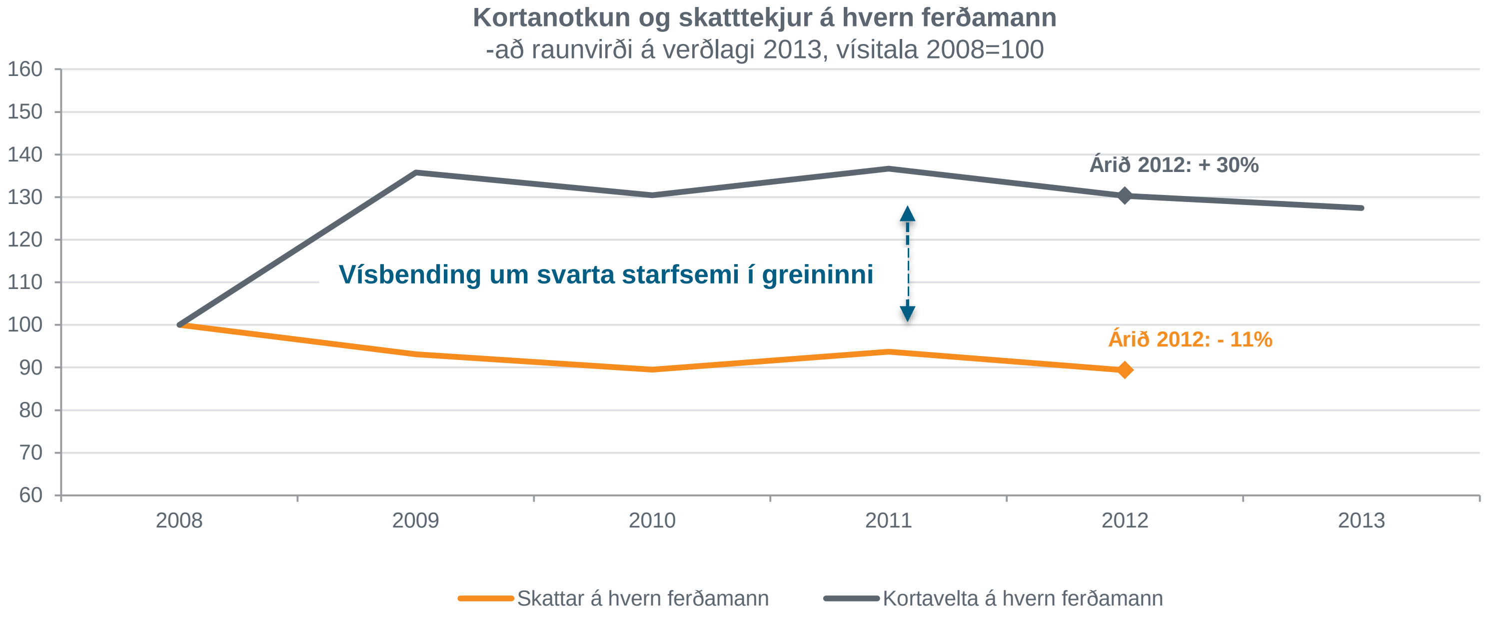

Heimild: Hagstofa Íslands, Seðlabanki Íslands, Alþingi og útreikningar efnahagssviðs

Uppbygging kynningar

1. Aðlögun hagkerfisins: framleiðsluþættir færast á milli atvinnuvega
2. Rekstur ferðaþjónustufyrirtækja og arðsemi
3. Lífskjör á Íslandi í breyttu hagkerfi

Fá stór en afar mörg smá fyrirtæki í greininni

Ferðaþjónustan er misleit atvinnugrein sem samanstendur af ólíkum fyrirtækjum

Hlutfall af eignum eftir stærð fyrirtækja í árslok 2012*

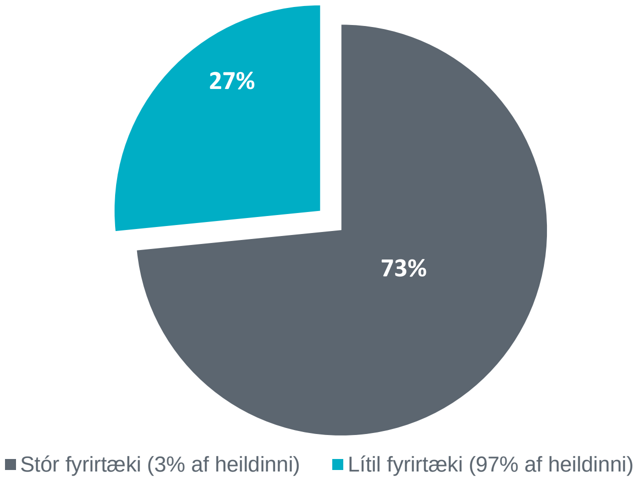

Hlutfall fyrirtækja eftir fjölda starfsmanna í árslok 2012

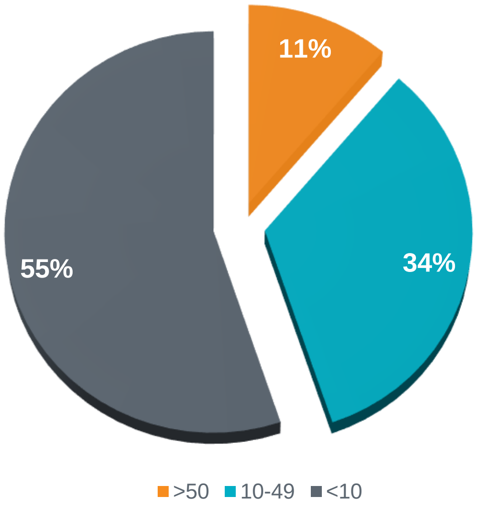

*Fyrirtæki skilgreind eftir stærð efnahagsreiknings. Stór fyrirtæki með eignir yfir 500 m.kr. og lítil fyrirtæki með eignir undir 500 m.kr.

Heimild: Credit info og útreikningar efnahagssviðs

Dreifing eiginfjárstöðu sýnir hve misleit atvinnugreinin er

Nokkur stór fyrirtæki með sterka eiginfjárstöðu

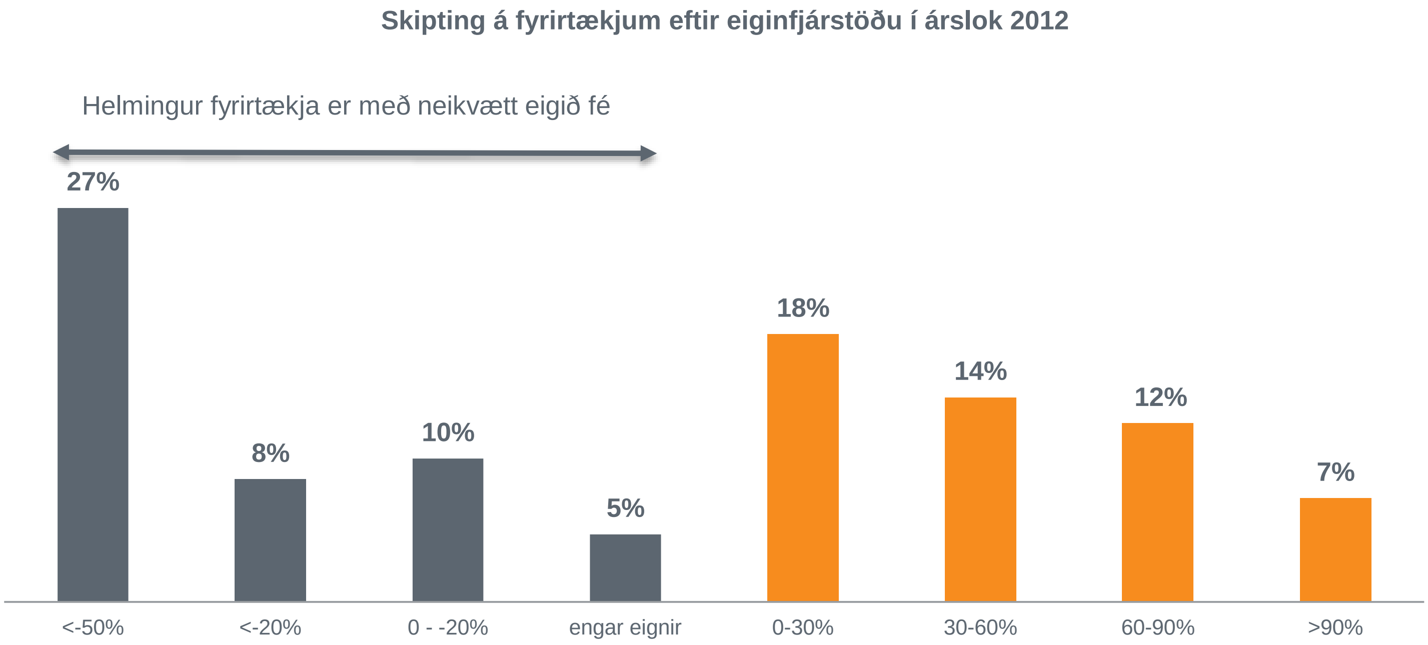

Heimild: Credit info og útreikningar efnahagssviðs

Arðsemi er góð hjá stærstu fyrirtækjunum en slæm hjá þeim minni

Heildararðsemi eiginfjár hjá litlu fyrirtækjunum er neikvæð

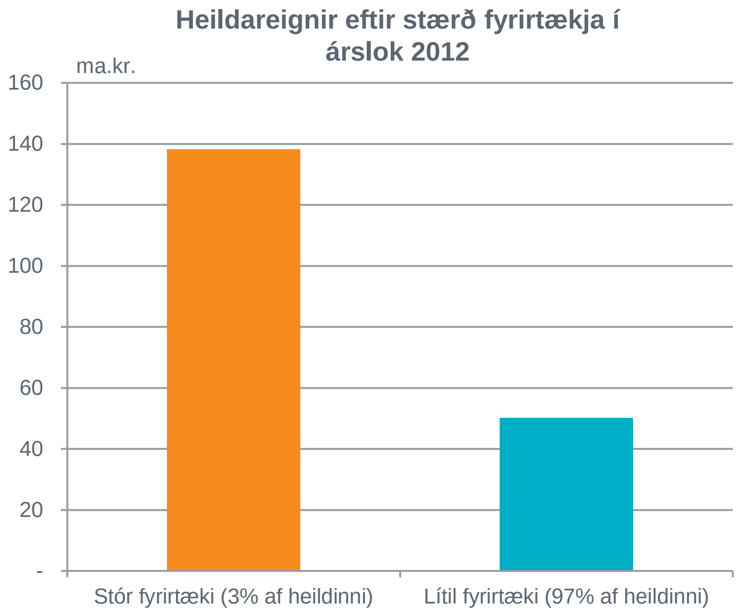

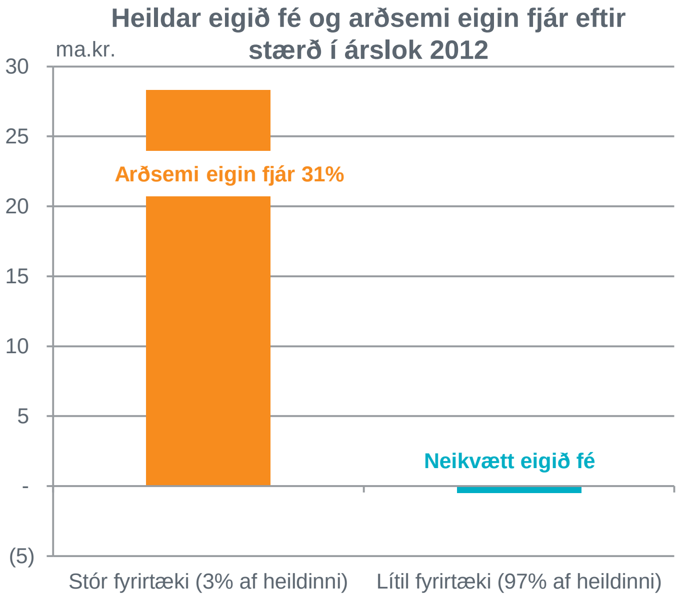

Heimild: Credit info og útreikningar efnahagssviðs

70% af heildarhagnaði í ferðaþjónustu má rekja til stærstu fyrirtækjanna

Meirihluti fyrirtækja er hins vegar rekinn með tapi

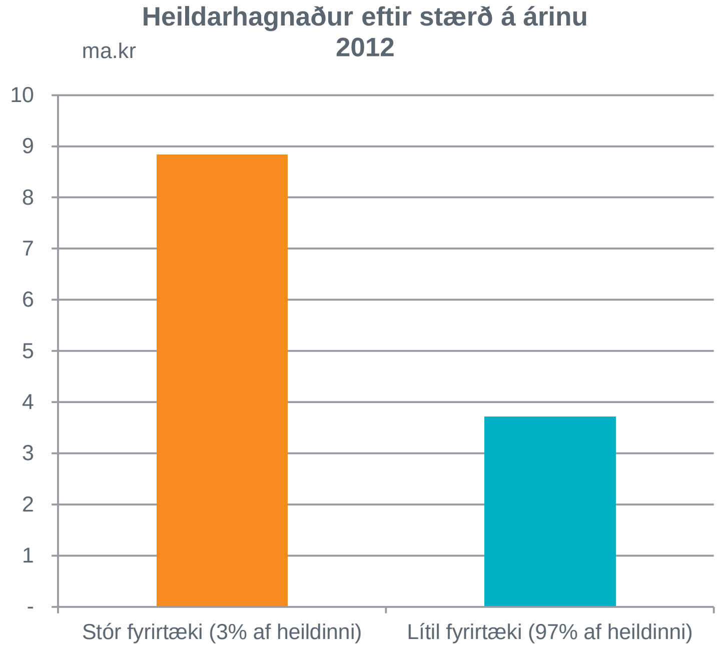

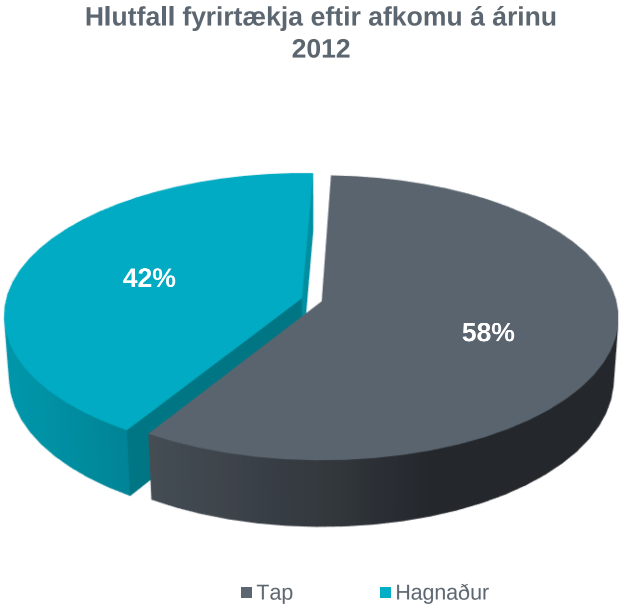

Heimild: Credit info og útreikningar efnahagssviðs

SA

Fjármunaeign hefur vaxið í samræmi við aukna veltu

Vísbendingar þess efnis að áframhaldandi vöxtur sé framundan

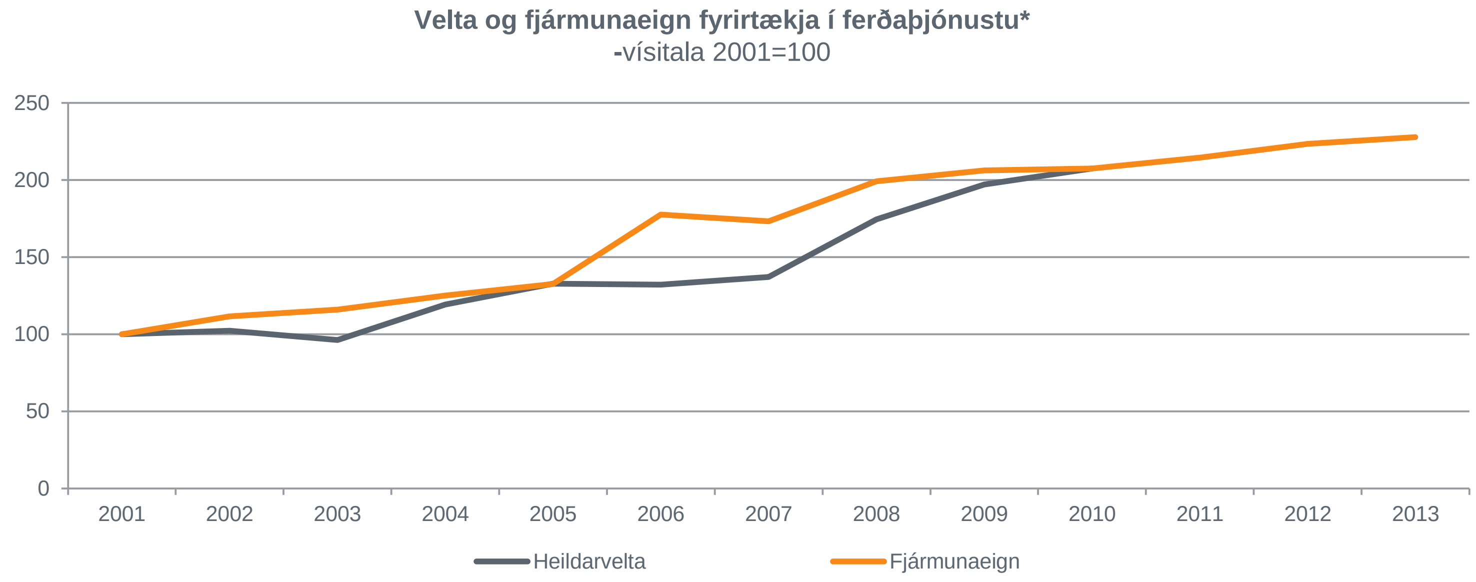

*Eftirfarandi fyrirtæki skilgreind í ferðaþjónustu: hótel og veitingahúsarekstur, flugsamgöngur, flutningar og ferðaskrifstofur

Heimild: Credit info, Hagstofa Íslands og útreikningar efnahagssviðs

SA

Mikil bjartsýni ríkir um fjárfestingar í ferðaþjónustu

Einkum ríkir bjartsýni í ferðaþjónustu og byggingarstarfsemi

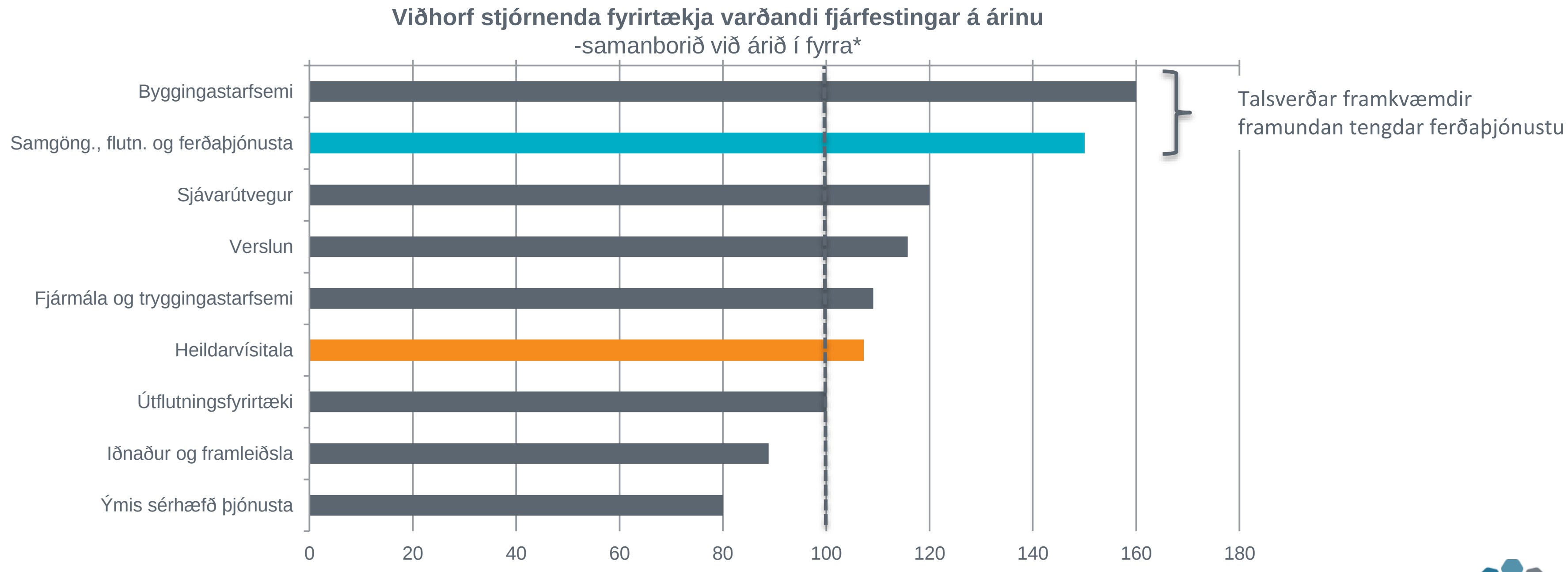

*Vísitölugildi yfir 100 þýðir að fleiri fyrirtæki telji að fjárfestingar verði meiri á yfirstandandi ári en í fyrra.

Heimild: Capacent Gallup

Uppbygging kynningar

1. Aðlögun hagkerfisins: Framleiðsluþættir færast á milli atvinnuvega
2. Rekstur ferðaþjónustufyrirtækja og arðsemi
3. Lífskjör á Íslandi í breyttu hagkerfi

Hlutfall ferðaþjónustu af VLF aðeins meiri í þremur Evrópulöndum

…og það hæsta á meðal ríkja OECD

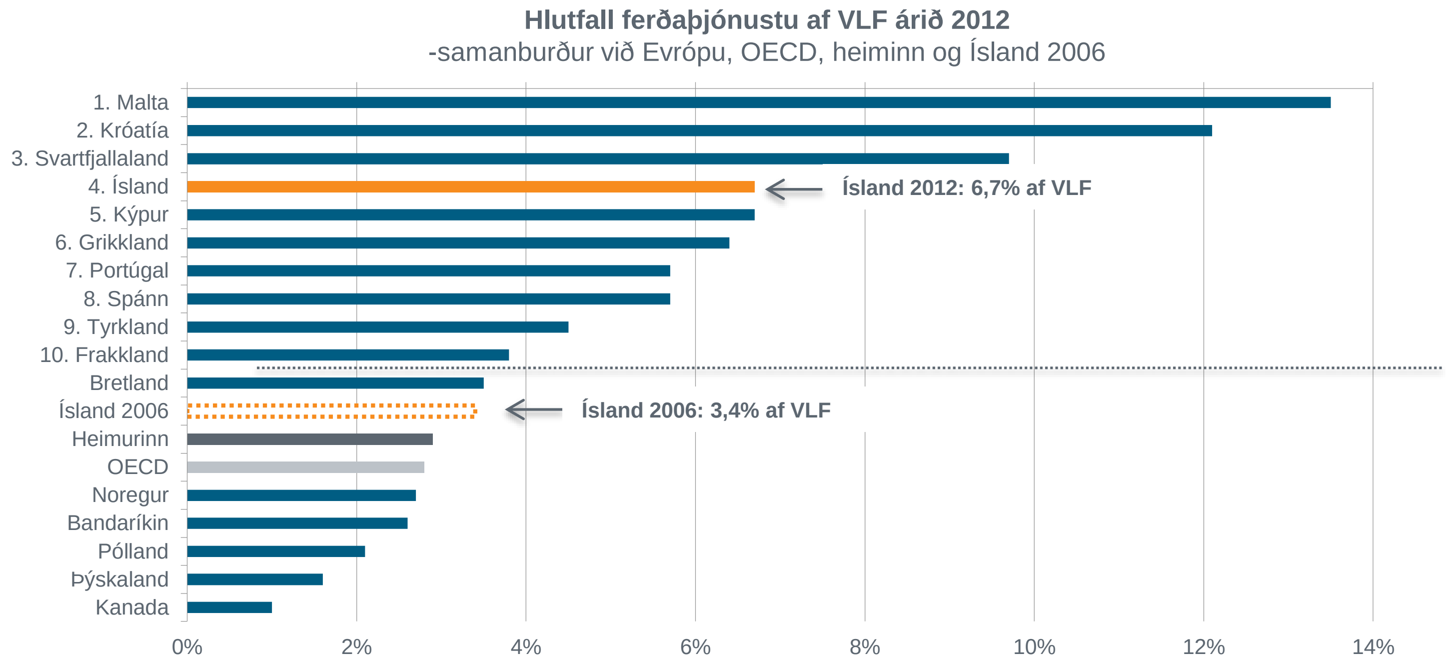

Heimild: World Travel and Tourism Council

Vinnuaflið fluttist yfir í útflutnings- og framleiðslugreinar

Starfandi í hótel- og veitingahúsarekstri fjölgaði um tæp 30% frá 2008-2012

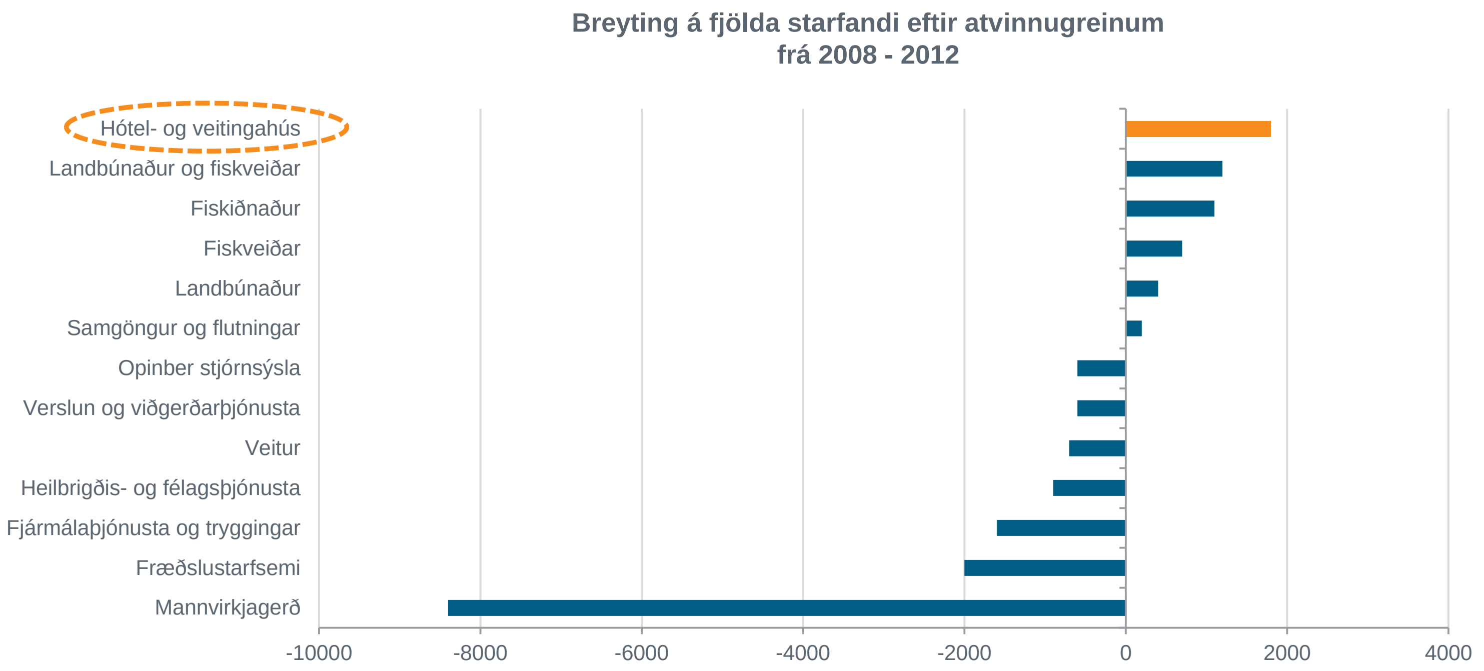

Heimild: Hagstofa Íslands

Hagkerfið skapar einkum störf fyrir ófaglærða…

Atvinnuleysi hefur gengið hraðar niður hjá grunnskóla- og iðnmenntuðum

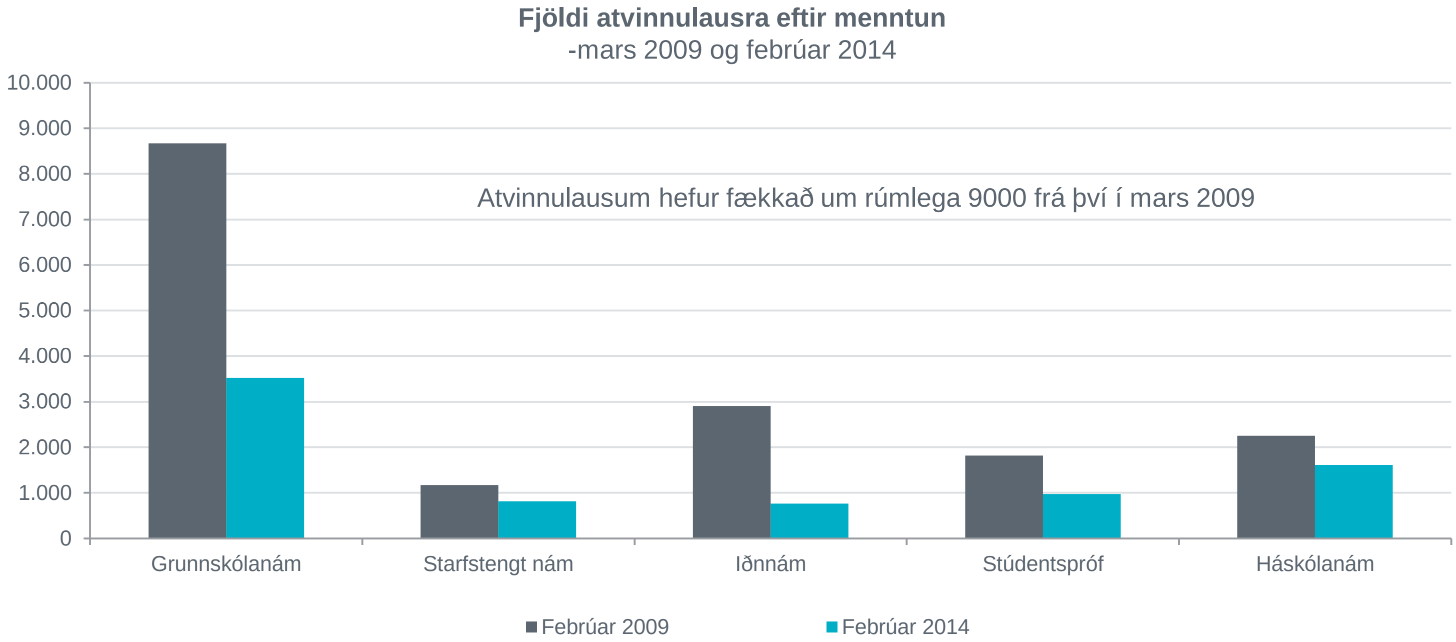

Heimild: Vinnumálastofnun

…og hlutfall atvinnulausra með háskólamenntun hefur hækkað

Hlutfall háskólamenntaðra meðal atvinnulausra hefur aukist og er í dag ríflega 20%

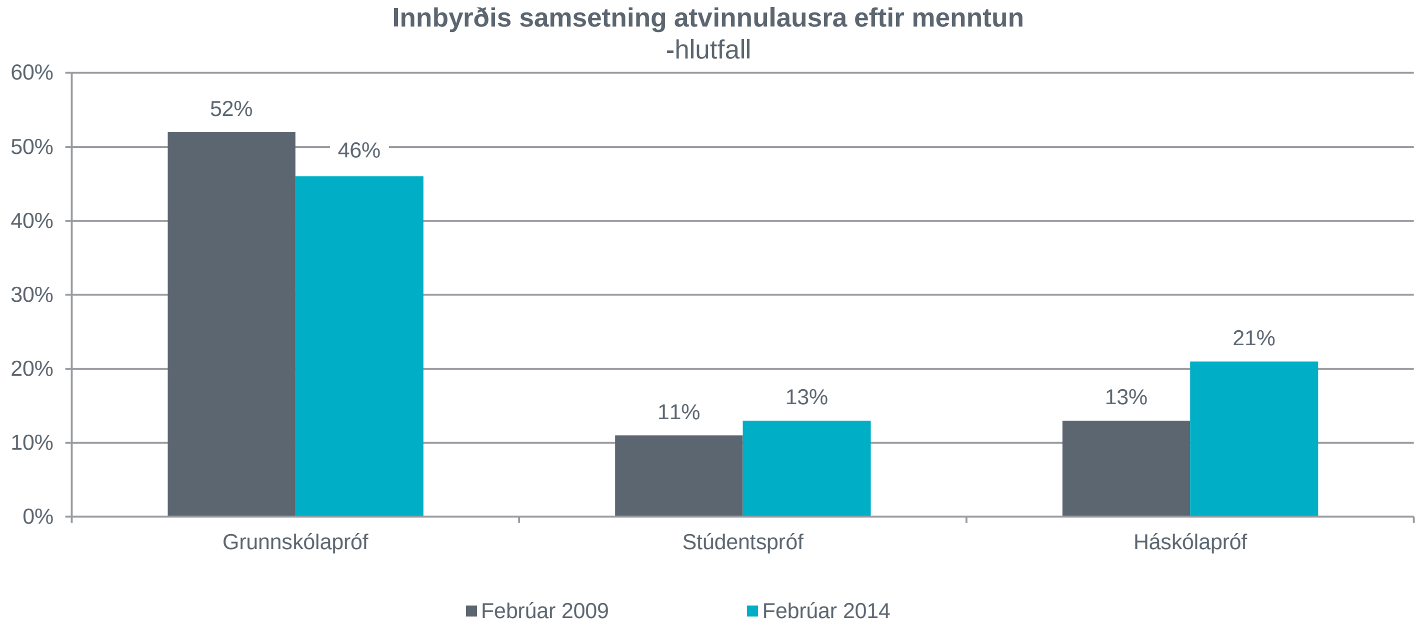

Heimild: Vinnumálastofnun

Ferðaþjónustan hefur gegnt mikilvægu hlutverki í efnahagsbatanum…

…mörg störf hafa skapast í greininni og atvinnuleysi hefur gengið hratt niður

Til að auka framleiðni og stuðla að auknum hagvexti horft fram á veginn er hins vegar nauðsynlegt að fjölga sérhæfðum störfum

Til langs tíma geta laun ekki hækkað umfram framleiðni

Sýnir mikilvægi þess að framleiðni aukist til að raunlaun geti hækkað

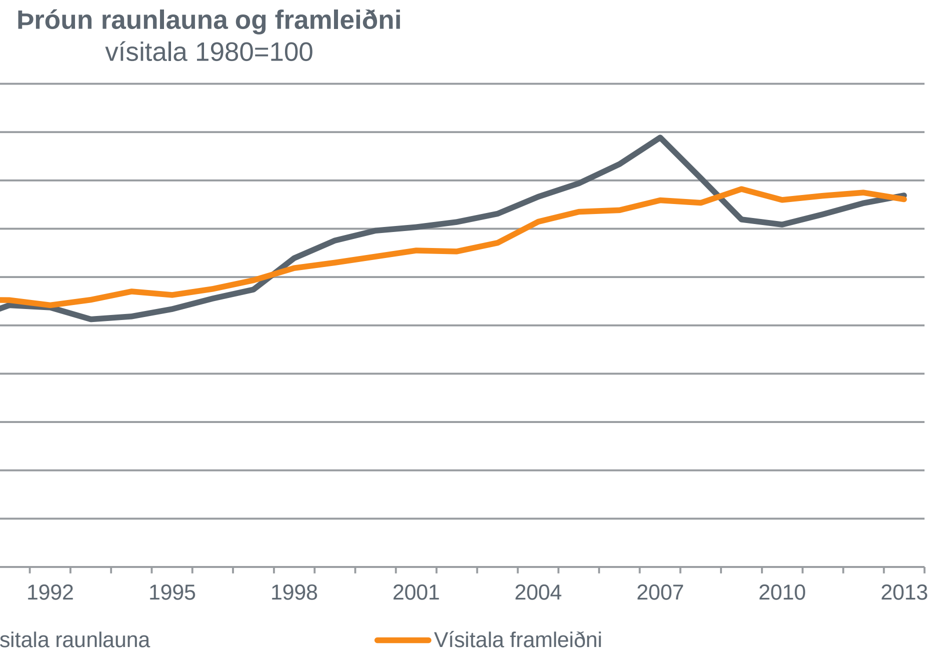

Heimild: Seðlabanki Íslands, útreikningar efnahagssviðs

Framleiðni á Íslandi er lág í alþjóðlegum samanburði

Framleiðni á Íslandi er undir meðaltali Evrusvæðisins og ríkja OECD

Framleiðni vinnuafls árið 2012
-hlutfall af framleiðni í Bandaríkjunum (BNA=100%)

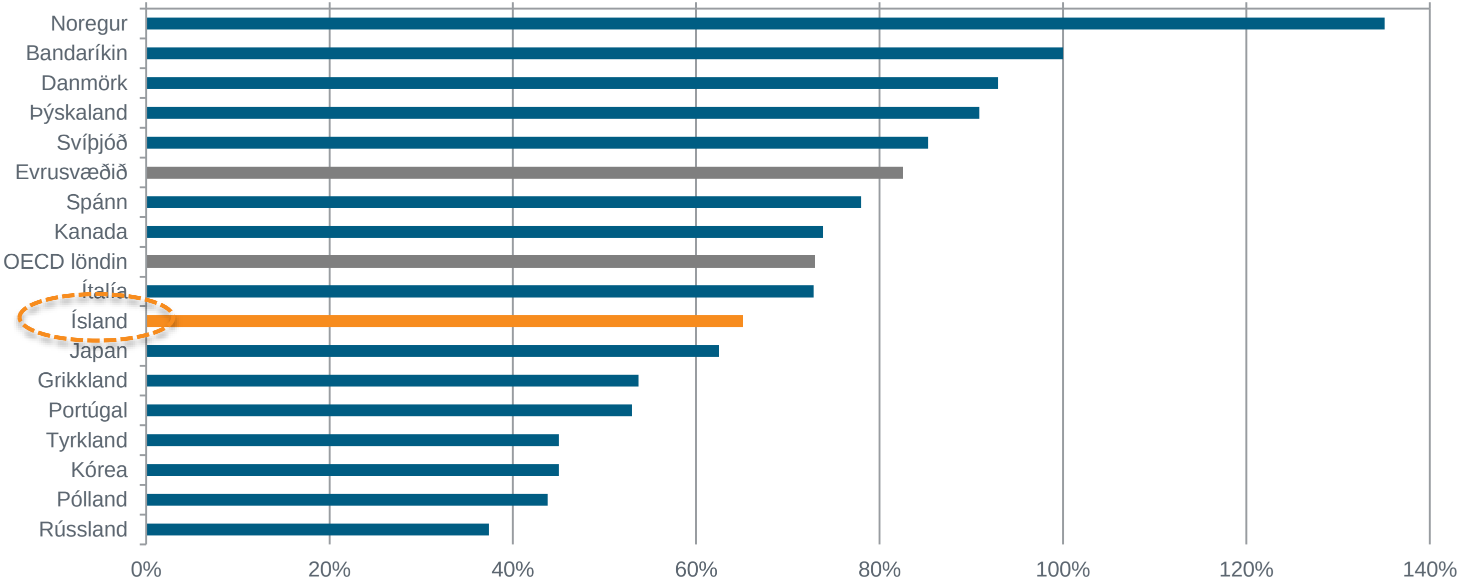

Heimild: OECD

Framleiðni á Íslandi hefur dregist saman í kjölfar hrunsins

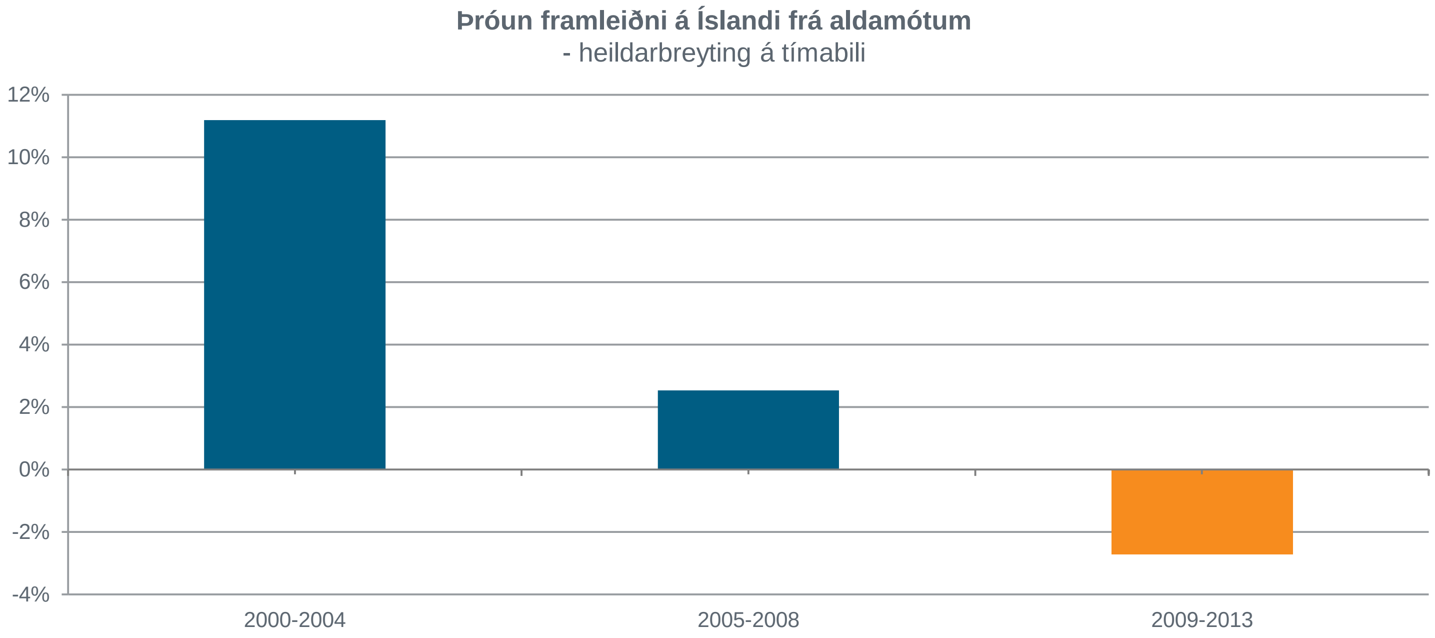

Heimild: Seðlabanki Íslands, útreikningar efnahagssviðs

Framleiðni vinnuafls í ferðaþjónustu er fremur lítil…

Framleiðni í ferðaþjónustu svipuð og hjá hinu opinbera

Virðisauki á hvern starfsmann
m.kr. árið 2010

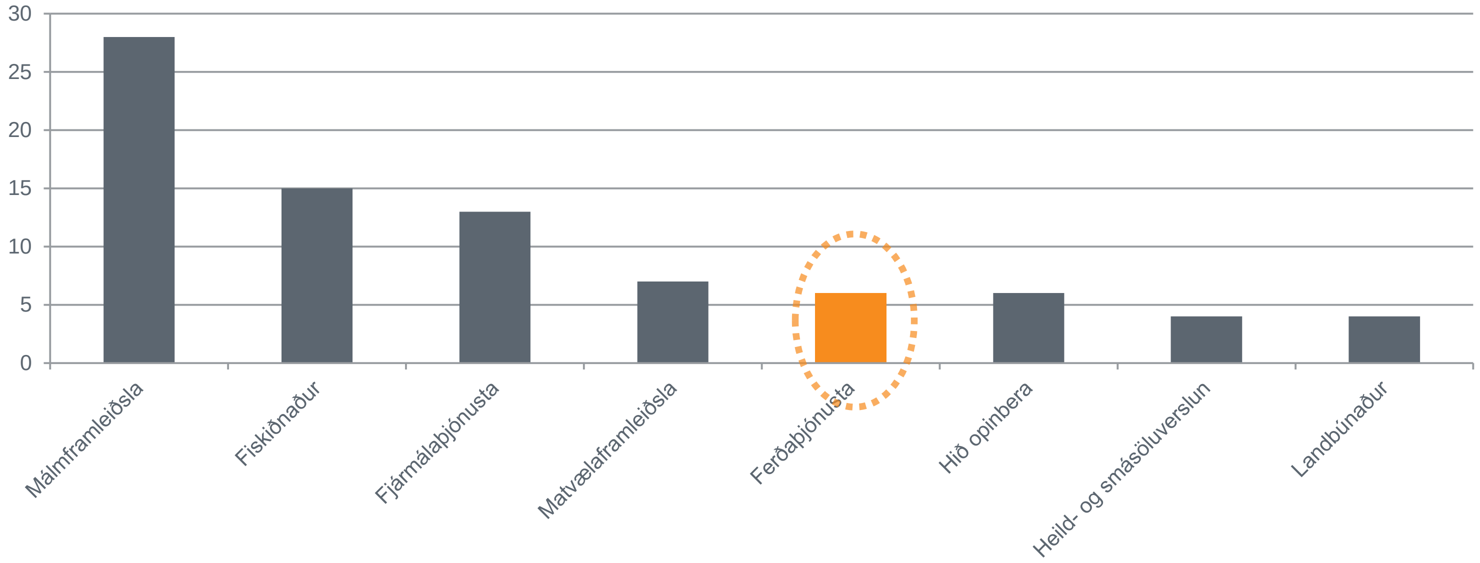

Heimild: Hagstofa Íslands, McKinsey Scandinavia

…en dregið hefur úr árstíðarsveiflu

sem stuðlar að betri nýtingu framleiðsluþátta og ætti að auka framleiðni í greininni

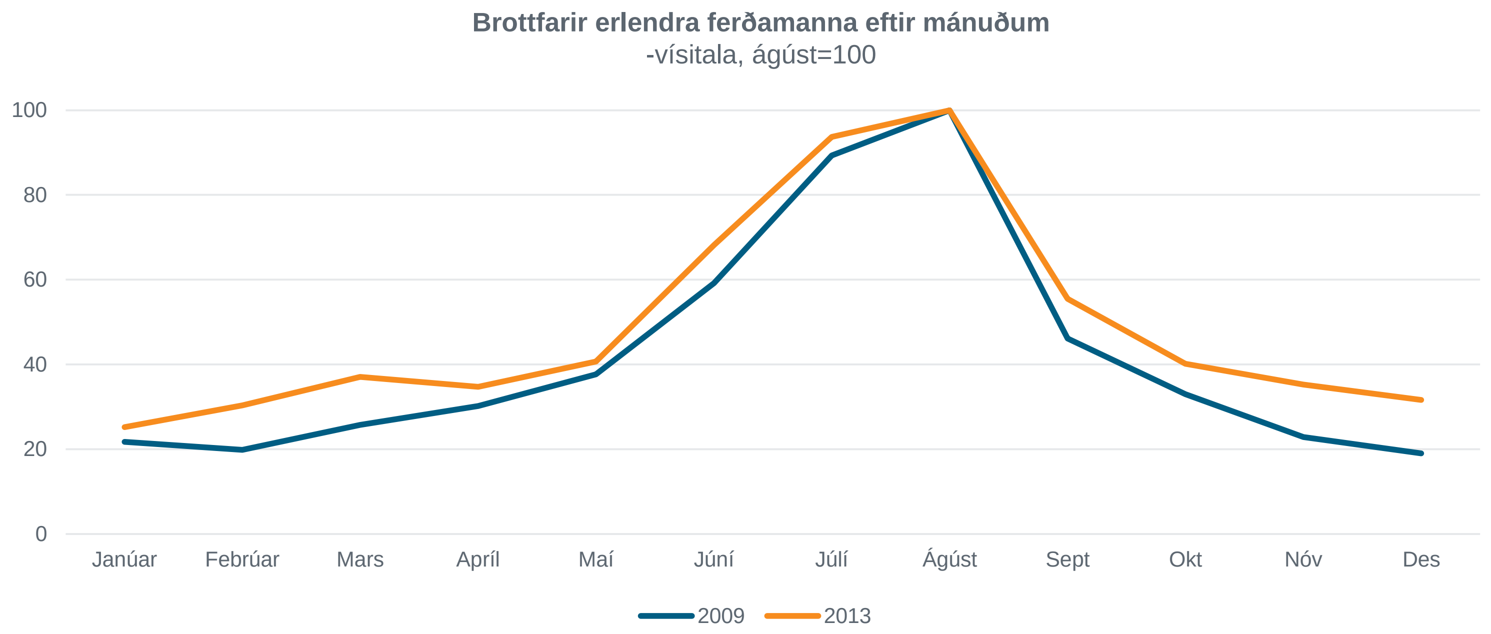

Heimild: Hagstofa Íslands

SA

Ísland dregst aftur úr Norðurlöndunum í lífskjörum gangi spá OECD eftir

OECD spáir 1,2% meðalvexti framleiðslugetu á mann á Íslandi sem er lægri en meðalvöxtur Norðurlanda og ríkja OECD

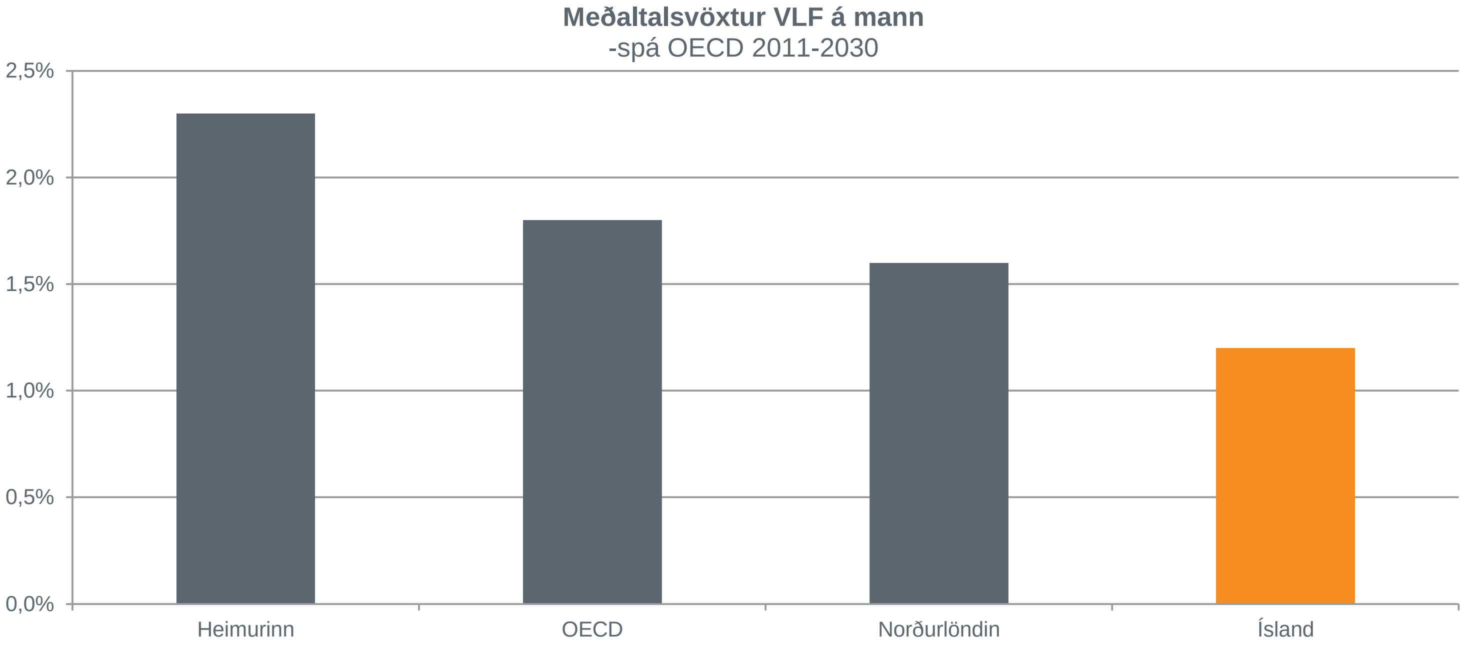

Heimild: OECD long term growth scenarios 2013

Lífskjör á Íslandi í breyttu hagkerfi....

- Hagkerfið tók stakkaskiptum eftir efnahagshrunið 2008 í kjölfar raungengislækkunar. Vægi útflutningsgreina jókst, fjármálaþjónusta og byggingariðnaðar drógust saman og innlend framleiðsla tók við sér.

- Ferðaþjónustan skiptir sköpum fyrir efnahagsbatann og er nú orðin stærsta útflutningsgrein landsins. Mikilvægi greinarinnar er óumdeilt.

- Aftur á móti er áhyggjuefni að skatttekjur á hvern ferðamann hafa dregist saman að raunvirði og haldast ekki í hendur við aukin umsvif greinarinnar.

- Arðsemi er misleit innan ferðaþjónustunnar. Annarsvegar eru nokkur stór og arðsöm fyrirtæki en flest fyrirtæki innan greinarinnar eru lítil og skila lítilli eða neikvæðri arðsemi eiginfjár.

SA

… munu rýrna ef ekki tekst að auka framleiðni lykilatvinnugreina

- Framleiðni á Íslandi er lág í alþjóðlegum samanburði og gangi spá OECD eftir er útlit fyrir að við drögumst enn frekar aftur úr. Mikilvægt er að þessari þróun verði snúið við sem fyrst.

- Framleiðni í ferðaþjónustu er lág og svipar til framleiðni hjá hinu opinbera – þó hefur dregið úr árstíðarsveiflu frá árinu 2009 en það hefur líklega bætt framleiðnina.

- Hætta er á stöðnun lífskjara ef ekki tekst að auka verðmæti þeirra starfa sem hagkerfið byggir á til frambúðar, svo sem í ferðaþjónustu.

SA

Sigríður Mogensen
Hagfræðingur efnahagssviðs
sigridurm@sa.is
sími: 590-0082

Ólafur Garðar Halldórsson
Hagfræðingur efnahagssviðs
olafur@sa.is
sími: 590-0081

Ásdís Kristjánsdóttir
Forstöðumaður efnahagssviðs
asdis@sa.is
sími: 590-0080

https://twitter.com/efnahagssvidSA/

SA

Viðauki – úttekt á ferðaþjónustufyrirtækjum

Úrtak Creditinfo

- Eftirfarandi atvinnugreinar eru skilgreindar sem hluti af ferðaþjónustu: farþegaflutningar, gistirými, veitingastaðir, ferðaskipuleggjendur og bílaleigur.
- Teknir voru saman ársreikningar samtals 2.150 fyrirtækja fyrir árið 2012 og byggja niðurstöður greiningarinnar á þeim.

SA